

*Рожик Є. М.,**аспірант кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ТА НАСЛІДКИ ЗЛОЧИНУ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті обґрунтовано, що категорія «особа злочинця» у криміналістиці немає уніфікованого визначення, проаналізовано наукові підходи до її визначення. Так, на підставі аналізу дефініції вказаної категорії виокремлено три підходи до її розуміння.

Обґрунтовується, що центральним елементом вивчення в процесі розслідування злочину є особа злочинця, а її особистісні ознаки існують в нерозривній єдності. До того ж набір таких якостей та властивостей є суто індивідуальним для кожної особи, однак піддається класифікації та типології, що створює передумови до розвитку криміналістичних напрямів досліджень розслідувань конкретних типів або груп злочинів. У першу чергу криміналістично значущими є властивості особи, що проявляються при вчиненні злочину і які відображаються у вигляді наслідків злочину. Саме виявлення і дослідження цих наслідків, а через них – властивостей особи злочинця (в окремих випадках жертви) є пріоритетним напрямком у встановленні фактичної події злочину.

Описано, що з точки зору формування криміналістичної характеристики злочинів у контексті її елементів – особи злочинця та наслідків злочину, також важливий облік ознак, виникнення яких пов'язане з підготовкою та вчиненням злочину, посткримінальною поведінкою. У цьому контексті варто звернути увагу, що вивчення особи злочинця перебуває у тісному взаємозв'язку з його втіленням, тобто тими способами та засобами, які використовуються злочинцем для досягнення очікуваного результату. Тому у наступному підрозділі мова піде про спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики та його зв'язок з наслідками злочину.

Ключові слова: особа злочинця, криміналістична характеристика, наслідки злочину, класифікація, результат.

Криміналістичне дослідження наслідків злочину варто проводити в симбіозі із іншими елементами криміналістичної характеристики злочину. Саме аналіз та синтез категорій: особа злочинця та наслідки, способи вчинення злочину та наслідки, обстановка злочину та наслідки є найбільш продуктивним, адже дасть змогу більш детально описати взаємодію вказаних елементів і через призму такої взаємодії більш детально проаналізувати кожен з них.

Предметом вивчення є теоретичний аналіз особи злочинця та наслідків злочину у криміналістиці.

Категорія особа злочинця у криміналістиці немає уніфікованого визначення, а тому варто звернути більш детальну увагу на наукові підходи до її визначення. Так, на підставі аналізу дефініції вказаної категорії можна виокремити три підходи до її розуміння. Так, перша група вчених визначають особу злочинця як соціально-біологічну систему, властивості та ознаки якої відображаються у матеріальному середовищі та використовують для розкриття та розслідування злочинів (до таких

властивостей відносяться: фізичні, біологічні та соціальні) [25, с. 112]. Зокрема, деякі автори розглядають це поняття як сукупність соціально значущих ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні норм кримінального закону [19]. Наприклад, В.Г. Лукашевич та М.В. Салтєвський визначили її як соціально-біологічну систему, властивості (фізичні, біологічні та соціальні) якої відображаються в матеріальному середовищі та використовуються для розслідування злочинів [25]. У свою чергу М.М. Демідов через призму криміналістичної характеристики визначає її як стійку криміналістично значиму сукупність психофізичних властивостей і якостей, мотиваційних установок, емоційної і раціональної сфер людської свідомості, що відобразились у слідах злочину в процесі підготовки, вчинення і приховання слідів злочину, а також поведінки після вчинення злочину [8, с. 16]. В.А. Динту погоджуючись із наведеними поняттями, вказує, що особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики – це сукупність соціально значущих ознак і відносин, які характеризують винну в порушенні кримінального закону людину в поєднанні з іншими умовами та обставинами, що впливають на її злочинну поведінку [10]. М.М. Демідов під особою злочинця як елементом криміналістичної характеристики розуміє стійку криміналістично значиму сукупність психофізичних властивостей і якостей, мотиваційних установок, емоційної і раціональної сфер людської свідомості, що відобразились у слідах злочину в процесі підготовки, вчинення і приховання слідів злочину, а також поведінки після вчинення злочину [8].

З точки зору другої групи вчених, особа злочинця – це поняття, що виражає сутність особи, яка вчинила злочин, а до системи ознак особи злочинця включають дані демографічного характеру, деякі моральні властивості і психологічні особливості [17]. І.М. Даньшин визначає особу злочинця як сукупність істотних і стійких соціальних властивостей і ознак, соціально значущих біопсихологічних особливостей індивіда, які, об'єктивно реалізуючись у конкретному вчиненому злочині, надають вчиненому діянню характер суспільної небезпечності, а винній у цьому особі – властивості суспільної небезпечності, у зв'язку із чим вона і притягається до відповідальності, передбаченої кримінальним законом [18]. Загалом більшість правників виділяють наступні елементи характеристики особи злочинця: 1) соціальні – соціальне положення, освіта, національність, сімейний стан, професія і тому подібне; 2) психологічні – світогляд, переконання, навик, звички, емоції, відчуття, темперамент тощо; 3) фізіологічні – анатомічні і функціональні ознаки, біохімічні особливості крові, слини тощо [1]. Як зазначав П.С. Магішевський, поняття «особа злочинця» охоплює широке коло соціально значущих властивостей (ознак) особи (соціально-демографічні, морально-психологічні, психофізичні), тобто

комплекс його ознак: особисті властивості, його зв'язки й стосунки з іншими людьми, його моральний і духовний світ, індивідуальні особливості, його життєві установки[21]. На думку Г.А. Густова, злочини вчиняються конкретними особами, які мають певну сукупність ознак, що характеризують їх в особистісному відношенні та є основою для їх визначення як суб'єктів посягання[20, с.63]. В.О. Коновалова та В.Ю. Шепітько під особою злочинця пропонують розуміти соціально-психологічне поняття, що охоплює сукупність типових психологічних і моральних якостей індивіда, які формуються в результаті вчинення злочинів[15, с.358]. Причому психологічні фактори вчинення злочину діють не ізольовано, а разом із соціальними у процесі утворення дефектів у соціалізації особи. Тому використовується термін «соціально-психологічні властивості особи» [14, с. 28].

Третя група вчених зазначають, що до сукупності інформації про особу злочинця, яка складає його характеристику, включають всі ті дані, які можуть визначати ефективні шляхи розшуку та викриття злочинця, і пов'язані із цим, завдання розслідування [12]. У контексті дефініції найбільш обґрунтованим видається визначення, що особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики – це сукупність соціально значущих ознак і відносин, які характеризують винну в порушенні кримінального закону людину в поєднанні з іншими умовами та обставинами, що впливають на її злочинну поведінку [10]. Однак видається, що все ж це не проста сукупність, а певна взаємообумовлююча система, так як різні елементи особи можуть впливати один на одного. До того ж при видозмінненні одного з елементів відбувається процес видозміннення інших. У зв'язку з цим необхідно проаналізувати структурні елементи складної системи – особа злочинця. О.М. Колесніченко, звертає увагу, що до комплексу ознак особи як елемента криміналістичної характеристики включаються всі ознаки, які можуть сприяти визначенню ефективних шляхів і методів встановлення, розшуку й викриття злочинця. Частина їх має не лише кримінально-правове значення (наприклад, попередні судимості), а й криміналістичне (наприклад, хитрощі злочинця, кримінальні навички). Зміст цього елемента криміналістичної характеристики визначається набором ознак, специфічних для осіб, які вчиняють злочини такого виду і суттєвих для їх ефективного розслідування. Система ознак особи злочинця включає ознаки демографічні, а також ознаки, що відображають деякі моральні, психологічні особливості (наприклад, риси характеру) тощо [13]. У свою чергу М.Т. Ведерніков зазначає, що особа злочинця – це конкретна особа, для якої характерні прояви її почуттів в основних сферах діяльності будь-якої людини та в специфічній правовій сфері при реалізації спеціального правового статусу і виконання правової соціальної ролі [5]. Поняття особи злочинця відображає сутність особи, яка вчинила злочин, тому може йтися про типові ознаки особи, схильної до вчинення того чи іншого виду злочину [31]. М.І. Єнікеєв зазначає, що особа злочинця – це сукупність типологічних якостей індивіда, які обумовили вчинене ним злочинне діяння [11].

Досить обґрунтовано видається позиція В.К. Гавло, що криміналістику та її методику цікавлять такі дані про особу суб'єкта злочину, які вказують на закономірні зв'язки між ним і вчиненим злочинном, що проявляються зовні – у різних наслідках скоєного. У цьому плані особу треба вивчати як слідоутворюючий об'єкт, джерело інформації про вчинений злочин і як засіб його розкриття [7].

Очевидно, що особа злочинця не є простим набором або сукупністю певних ознак чи властивостей, які ізольовані один між одним та із зовнішнім середовищем. Навпаки, особа злочинця це складна система властивостей, які знаходяться у постійному тісному детермінаційному зв'язку та можуть піддаватися впливу із зовнішнього середовища. Варто звернути увагу, що значна частина таких ознак та властивостей постійно змінюється, при цьому видозміна обумовлює вплив на інші елементи. Так, вік як одна із складових соціально-демографічних ознак не є сталою, до того ж із розвитком або старінням відбуваються зміни моральних якостей, психічних процесів тощо. Вказане безумовно впливає на формування і наслідків конкретного злочину. У зв'язку з цим необхідним видається більш детальне вивчення структури особи злочинця.

Так, Р.С. Белкін вказував на те, що якщо підсумувати якості особистості, що є об'єктом дослідження кримінології, судової психології, наук кримінального й кримінального процесуального права, то на долю криміналістики залишиться дослідження таких відомостей: а) соматичних і психофізичних властивостей особи, дані які використовуються з метою розшуку й ідентифікації; б) психофізичних властивостей особи, що визначаються й проявляються в способі вчинення злочину; в) методики вивчення особи учасників процесу слідчим і судом, тобто методів і правил вивчення особи в практичних цілях кримінального судового провадження [3].

В.О. Образцов запропонував наступну структуру особи злочинця, яка складається з безпосередніх ознак, тобто незмінних ознак біологічних властивостей (стать, анатомічна будова) та ознак, які можуть змінюватися, тобто які є соціально обумовленими (освітній і професійний рівень, а також ознаки, які пов'язані зі змінами, які виникають під впливом на цього суб'єкта зовнішнього середовища (травми, шрами); ці ознаки можуть бути привнесені як самим суб'єктом (наприклад, для зміни зовнішності), так і всупереч його бажанню, під впливом соціальної сфери чи інших умов) [23, с. 41].

Досить спірною видається твердження В.М. Мельниченко, що криміналістичну структуру особи злочинця можна уявити як таку, яка складається з ознак: 1) що містять соціально-демографічні ознаки; 2) які визначають рівень розумового розвитку, освітньо-культурний рівень, знання, навички, вміння; 3) до яких входять моральні якості, ціннісні орієнтації й прагнення особистості, її соціальні позиції та зв'язки, інтереси, потреби, схильності, звички; 4) що формують психічні процеси, властивості та стани особистості; 5) що складаються із соціального змісту й прояву таких біофізіологічних ознак, як стать, вік, стан здоров'я, особливості фізичної конституції тощо [22]. Вбачається, що така класифікація є досить суперечливою адже перший та останній елементи за змістом є тотожними, а їх прояв і формується в інших проявах, тобто інших елементах самої особи, також не зовсім зрозумілий критерій поділу таких ознак.

Найбільш чіткою та обґрунтованою видається класифікація запропонована професором В.В. Тіщенком, який вказує, що дані про суб'єкта (суб'єктів) злочину містять у собі різні відомості, що характеризують типову особистість злочинця, який вчиняє злочин певної спрямованості, і сприяють побудові версій щодо нього, його пошуку та встановленню. Криміналістично значущі властивості особистості злочинця можна поділити на три групи: 1) біологічні, що включають статеві, вікові, фізичні ознаки; 2) психічні, що свідчать про інтелект, емоційну

й вольову сферу індивіда; 3) соціальні, що характеризують його суспільний статус, професійну належність, родинний стан, місце проживання, рід занять, взаємини з іншими людьми тощо [27, с. 62]. Звернемося до більш детального аналізу структури особи та її елементів. Так, біологічні властивості притаманні всім особам, вони характеризують індивідуальні ознаки до яких в першу чергу відносяться стать, вік, наявність або відсутність певних фізичних деформацій тіла або аномалій. Вказані особливості напряму впливають на наслідки злочинів, оскільки в певній частині обумовлюють поведінку особи. Наприклад, для такого злочину, як шахрайство, більш характерне його вчинення особами більш зрілого віку тощо[9], що викликають у потерпілих довіру за зовнішніми ознаками, у свою чергу для згвалтування більш характерне його вчинення особами чоловічої статі. Біологічні властивості дозволяють слідчому значно звузити коло розшукуваних осіб та оцінити фактичну подію злочину.

Психічні властивості особи свідчать про інтелект, емоційну й вольову сферу індивіда, які у взаємозв'язку з біологічними конкретизують та звужують пошук особи причетної до події злочину. Як і будь-яка людська особистість, особа злочинця, на думку А.Б. Сахарова, включає в себе певну систему моральних властивостей – поглядів і переконань, потреб та інтересів, життєвих цілей та очікувань, інтелектуальних, емоційних і вольових особливостей [26]. Наприклад, для окремих видів злочинів необхідним є володіння розвиненими інтелектуальними здібностями та спеціальними знаннями в предметній сфері. Разом з тим емоційна та вольова властивість характеризує готовність до вчинення певних дій, тобто при тотожному подразнику різні особи будуть реагувати по різному, що і віддзеркалюється в конкретних наслідках злочину.

У свою чергу соціальні властивості проявляються в освіті, сімейному стані, роду занять, місці проживання, належність до певної соціальної групи тощо. Так, належність до певної соціальної групи детермінує поведінку особи, яка пов'язана з її сприйняттям самим собою, а також тією соціальною групою до якої вказана особа відноситься. До їх числа відносяться ознаки, що виникають як з волі і в інтересах злочинця, так і всупереч його бажанням. Вони відображають зміни пов'язані з психічним і біологічним станом людського організму, з зовнішнім і внутрішнім виглядом, громадським статусом, соціалізацією особистості. До числа істотних в цій групі ознак зазвичай відносять соціальну і професійну приналежність, освітній рівень, посадове становище, трудові функції, захоплення, спосіб життя, схильності, інтереси, наявність або відсутність фізичних недоліків, психічних аномалій, що виникли з тих чи інших причин в процесі життєдіяльності.

Безумовно всі вказані властивості не є автономними та незалежними одна від одної. Саме в процесі такої взаємодії формується індивідуальність, тобто набір властивостей, що характерні лише одній особі. Як зазначає Р.А. Ахмедшина, криміналістична характеристика особи злочинця в структурі криміналістичного знання носить «наскрізний» характер, знаходячи своє відображення в усіх основних розділах криміналістики, у тому числі в теорії криміналістики (представляючи окремих випадок систематизації криміналістично-значимої інформації), у криміналістичній техніці (розкриваючи природу матеріальних слідів за допомогою зв'язування логічного зв'язку явищ «особистість злочинця – сліди злочину»), у криміналіс-

тичній тактиці (визначаючи зміст одного із структурних рівнів тактичного прийому; цей зміст зводиться до обліку сукупності особливостей психіки осіб, у взаємодії з якими проводяться слідчі дії), у методиці розслідування злочинів (представляючи один із найважливіших блоків вихідної інформації, на базі яких конструюються нові окремі методики розслідування окремих груп злочинів) [2].

Варто погодитися з В.В. Корнієнком, що криміналістиці цікавить виключно інформація, що дозволить визначити напрям і способи пошуку особи, яка вчинила злочин, обрати найоптимальніші методи розслідування злочинів, спрогнозувати поведінку особи в тій чи іншій ситуації, установити зв'язок між даними про особу злочинця, схему чи технологію злочинного збагачення та обставини вчинення нею злочину, отримати дані про тих, хто найчастіше вчиняє злочини такого виду. Наведені дані про типові ознаки поведінки суб'єктів злочинів, на думку науковця, дозволяють слідчому чи оперативному працівникові виявити схильних до протиправної поведінки осіб, значно звузити коло підозрюваних, з'ясувати мету та мотив вчинення злочину, побудувати версії та спланувати тактичні операції, а після того, як підозрюваний стане відомим, – визначити лінію поведінки відносно нього [16]. У цьому контексті центральне місце займають саме наслідки злочину, що є результатом діяльності конкретної особи. Адже на підставі виявлених наслідків слідчий може встановити сам факт злочину та його кваліфікувати. З метою більш детального опису наслідків в структурі криміналістичної характеристики злочину, звернемося до опису механізму злочину. У найзагальнішому вигляді він виглядає наступним чином. У особи формується мотив на вчинення злочину, після цього особа готується до його реалізації (підбір способів, засобів, знарядь, вибір часу тощо). Коли етап готування є закінченим, тобто особа вчиняє всі дії, що необхідні для успішної реалізації задуманого наступає етап вчинення злочину (у кримінальному праві це замах на злочин). Наступним етапом є посткримінальна поведінка, так злочинець може всілякими способами приховувати факт вчиненого злочину, вводити в оману слідство різними показами тощо. У криміналістиці вказаний процес називається механізмом вчинення злочину.

Варто звернути увагу, що на первинному етапі, тобто формування мотиву на вчинення певного злочину, особа свідомо моделює подію злочину та наслідках, які є для неї бажаними. Тобто відбувається прогресне мислення. Безумовно, так як особа є складною системою, яка постійно взаємодіє з зовнішнім середовищем, може відбуватися переосмислення події злочину та підлаштування під обставинку злочину. Схожа ситуація описана у вироку Семенівського районного суду Полтавської області від 03 червня 2016 року по справі 547/429/16-к[6]. Так, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, в ніч на 14 лютого 2016 року обвинувачений з метою придбання в борг алкогольних напоїв направився до жителя с. Горошино Полтавської області потерпілої, що мешкала самотньо по вул. Фрунзе, 31.

Прийшовши до будинку останньої, обвинувачений постукав у вхідні двері, покликав її надвір, а коли та вийшла почав просити у неї в борг кілька пляшок горілки. Потерпіла відмовилася давати в борг обвинуваченому спиртні напої та почала проганяти останнього з двору. У ході сварки, що виникла між обвинуваченим та потерпілою, на ґрунті раптової неприязні у обвинуваченого виник умисел на позбавлення життя

останньої. Реалізуючи свій злочинний умисел обвинувачений умисно наніс потерпілій не менше 6 ударів ножом в область грудної клітини та голови. У вказаній ситуації чітко простежується, що умислу на вбивство потерпілої, до того як він прийшов до неї у обвинуваченого не було, але у процесі взаємодії з жертвою та матеріальним середовищем, видозмінився і умисел із отримання в борг на вбивство для отримання очікуваного результату.

В контексті описаної фабули у вирокі, варто погодитися з Є.О. Центровим, який зазначає, що вчиняючи злочин, особа оцінює не тільки обстановку, в якій він буде діяти, але й особу потерпілого (стать, вік, фізичну силу, інтелектуальні можливості, її морально-психологічні та інші особистісні особливості) [29]. До того ж поведінка залежно від змін оточуючого середовища, нових факторів про які злочинцю не було відомо до замаху на злочин, може змінюватися. Тобто криміналістика, вивчаючи особу злочинця, досліджує саме ті властивості особи злочинця, що важливі для розслідування злочинів (наприклад, залежність способу вчинення злочину від освіти, навичок, соціального статусу злочинця тощо) [30]. Варто відзначити, що тенденції в криміналістичній науці стрімко розвиваються у напрямку особистісного підходу, який покликаний подолати наявний розрив між проблемою особи злочинця та проблемою його поведінки. Цей напрям органічно пов'язаний із змістом наслідків злочину, так як різні особистісні характеристики детермінують не тільки різну поведінку особи, а й наслідки, що залишаються в матеріальному середовищі та ідеальному відображенні.

Зупинимося більш детально на цьому напрямкові криміналістики. Так, вказаний підхід виражається через «психолого-криміналістичну характеристику особи злочинця». Під останньою запропоновано розуміти криміналістичну модель, що є штучно створеним відображенням особи, а саме відображенням основних психічних структурних компонентів, виражених у певних особистісних властивостях, що є істотними з точки зору виявлення й ідентифікації невідомого злочинця, тобто мають виходи на пошукові ознаки цієї особи та в процесі побудови її «психологічного портрета». До того ж акцентується увага на вірогідному характері цієї характеристики. Як указує Н.В. Торопова, це тільки інформація для роздумів, яка не дає підстав для однозначного, категоричного висновку щодо причетності певної особи до вчинення злочину, але яка дозволяє висунути версію про можливе вчинення злочину певним типом особи [28].

З приводу О.В. Пчеліна зазначає, що характеристика особи злочинця в рамках криміналістичної характеристики завжди здійснювалася з урахуванням особистісного підходу. Останній виражався у відсутності виключного й уніфікованого переліку властивостей особи злочинця, котрі необхідно з'ясувати для всіх злочинів. Це пояснюється необхідністю індивідуалізації типології особи злочинця стосовно конкретного виду (групи) злочинів. Більше того, психологічні ознаки особи злочинця не оминалися увагою, вони завжди висвітлювалися з урахуванням сфери її функціонування. Тому не можна говорити, що особистісний підхід до дослідження особи злочинця в криміналістиці реалізувався й усталився виключно з уведенням у науковий обіг такої категорії, як психолого-криміналістична характеристика особи злочинця [24]. Все ж варто зауважити, що наявні певні статистичні

закономірності в контексті типології особи злочинця певного виду та типових наслідків злочинів. Наприклад, більшість побутових насильницьких злочинів вчиняються у стані алкогольного сп'яніння між особами, які знаходяться у сімейних або близьких відносинах. Це в свою чергу дозволяє слідчим звужувати коло причетних осіб до події злочину.

З цього слідує, що центральним елементом вивчення в процесі розслідування злочину є особа злочинця, а її особистісні ознаки існують в нерозривній єдності. До того ж набір таких якостей та властивостей є суто індивідуальним для кожної особи, однак піддається класифікації та типології, що створює передумови до розвитку криміналістичних напрямів досліджень розслідувань конкретних типів або груп злочинів. У першу чергу криміналістично значущими є властивості особи, що проявляються при вчиненні злочину і які відображаються у вигляді наслідків злочину. Саме виявлення і дослідження цих наслідків, а через них - властивостей особи злочинця (в окремих випадках жертви) є пріоритетним напрямком у встановленні фактичної події злочину.

У криміналістичному вивченні особистості злочинця зараз існує два окремі напрямки. Перший передбачає отримання даних про особу невідомого злочинця з урахуванням виду, місця і часу вчинення діяння, предмета посягання та наслідків злочину. Це дозволяє визначити напрямки і прийоми його розшуку та затримання. Найчастіше така інформація дає уявлення про загальні властивості якоїсь групи осіб, серед яких може знаходитися злочинець, і рідше – про деякі якостях конкретної особистості. Такого роду відомості з метою якнайшвидшого виявлення та розшуку злочинця повинні зіставлятися з криміналістичними даними про те, хто найчастіше скоює злочини розслідуваної виду встановленим способом в обстановці, що склалася. Саме дані про типові ознаки поведінки особи злочинця дозволяють слідчому виявити схильних до протиправної поведінки осіб, значно звужити коло підозрюваних, з'ясувати ціль та мотив вчинення злочину, побудувати версії та спланувати тактичні операції [16]. Психологічна характеристика особистості злочинця включає дослідження його внутрішнього світу, потреб, мотивів поведінки, загальної структури і окремих рис характеру, емоційно-вольової сфери, здібностей, індивідуальних особливостей інтелектуальної діяльності (сприйняття, мислення, пам'яті та інших пізнавальних процесів) [4]. Другий напрямок передбачає вивчення особистості затриманого підозрюваного або обвинуваченого з метою криміналістичної оцінки особистості суб'єкта. З цієї метою доцільно зібрати відомості про життєву установку, ціннісні орієнтації, дефектах правосвідомості, особливості антигромадських поглядів [32].

З точки зору формування криміналістичної характеристики злочинів у контексті її елементів – особи злочинця та наслідків злочину, також важливий облік ознак, виникнення яких пов'язане з підготовкою та вчиненням злочину, посткримінальною поведінкою. У цьому контексті варто звернути увагу, що вивчення особи злочинця перебуває у тісному взаємозв'язку з його втіленням, тобто тими способами та засобами, які використовуються злочинцем для досягнення очікуваного результату. Тому у наступному підрозділі мова піде про спосіб вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики та його зв'язок з наслідками злочину.

Література:

1. Алауханов Е. Криминология: учебник. Алматы, 2008. 429 с.
2. Ахмедшин Р.Л. Криминалистическая характеристика личности преступника : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность». Томск, 2006. 48 с.
3. Белкин Р.С. Курс криминалистики: Частные криминалистические теории : в 3 т. М. : Юристъ, 1997. Т. 2. 1997. 464 с.
4. Васильев В. Л. Юридическая психология : учебник для вузов. 5-е изд., доп. и перераб. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 665 с
5. Ведерников Н. Т. Место и роль личности обвиняемого в предмете доказывания по уголовному праву. *Государство и право*. 2003. № 6. С. 45-49.
6. Вирок Семенівського районного суду Полтавської області від 03 червня 2016 року по справі 547/429/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
7. Гавло В. К. Теоретические проблемы и практика применения методики расследования отдельных видов преступлений. Томск: Изд. Томского у-та, 1985. 333 с.
8. Демидов Н.Н. Изучение личности преступника в процессе расследования : дисс. ... к. ю. н. Волгоград, 2003. 187 с.
9. Дикий О.В. Кримінологічні засади вивчення і попередження злочинів у сфері обороту житлової нерухомості в Україні: 12.00.08 : дис. ... канд. юрид. наук; НУ ОЮА . Одеса, 2015. 239 с.
10. Динту В. А. Обстановка злочину як елемент криміналістичної характеристики злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 237 с.
11. Еникеев М. И. Юридическая психология : учебник. Москва : НОРМА, 2001. 624 с.
12. Ермолович В.Ф. Криминалистическая характеристика преступлений. Мн.: Амалфея, 2001. 194 с
13. Колесниченко А.Н. Криминалистическая характеристика преступлений. Советская криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений. К., 1988. С. 29–42.
14. Коновалова В. Е. Правовая психология: учеб. пособие для вузов и фак., обучающихся по спец. «Правоведение». Харьков: «Основа» при ХГУ, 1990. 198 с.
15. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: акад. курс. Київ: Ін Юре, 2004. 424 с.
16. Корнієнко В. В. Криміналістична характеристика особи злочинця та злочинних груп у сфері банківської діяльності. *Право і безпека*. 2015. №2 (57). С. 98–102.
17. Криміналістика: підручник. В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. 5-е вид., перероб. і доп. Х.: Право, 2011. 464 с.
18. Криминологія : Загальна та особлива частини : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд ; за заг. ред. І.М. Даньшина. Харків : Право, 2003 365 с.
19. Криминологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.М. Джужа, Я.Ю. Кондратьєв, О.Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужа. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 272 с.
20. Курс криминалистики: Общетеоретические вопросы. Криминалистическая техника. Криминалистическая тактика : в 3 т. / под ред. О.Н. Коршунова, А.А. Степанова. СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. Т. 1. 2004. 683 с.
21. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина. К. : Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
22. Мельничок В.М. Криміналістична характеристика соціально-психологічних ознак особистості злочинця. *Юридична Україна*. 2008. № 11. С. 97–102.
23. Образцов В.А. Криминалистика. М. : Юрикон, 1994. 690 с.
24. Пчеліна О. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів у сфері службової діяльності / *Вісник Національної академії правових наук України* № 2 (89) 2017. С. 145-156.
25. Салтєвський М. В. Навчально-довідковий посібник з криміналістики. Київ : ВПОЛ, 1994. 180 с. С. 112.
26. Сахаров А.Б. Проблема преступности в современных условиях. Ереван : Айастан, 1991. 278 с.
27. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів. О. : Фенікс, 2007. 260 с.
28. Торопова Н. В. Психолого-криминалистический подход к изучению преступного поведения и личности преступника. *Вестник ТГПУ*. 2012. №6 (121). С. 233–235.
29. Центров Е. Е. Криминалистическое учение о потерпевшем Москва : Изд-во МГУ, 1988. 158 с.
30. Четвертак Д. Ю. Криміналістична характеристика осіб, які вчиняють приховування злочинів. *Право і безпека*. 2015. №2 (57). С. 139–143.
31. Шепітько В. Ю. Криминалистика : курс лекцій. Харків : Одиссей, 2005. 368 с.
32. Яблоков Н.П. Криминалистика: учебник. [изд. 2-е перераб. и доп.]. Москва: Юристъ, 2001. 718 с.

Rozhik E. The identity of the offender and the consequences of the crime: a forensic analysis

Summary. The article substantiates that the category of “criminal person” in criminology does not have a unified definition and analyzes scientific approaches to its definition. Thus, based on the analysis of the definition of this category, three approaches to its understanding are identified.

It is substantiated that the central element of the study in the process of investigating a crime is the identity of the offender, and his personal characteristics exist in inseparable unity. In addition, the set of such qualities and properties are individual for each person, but in subject to classification and typology, which creates the preconditions for the development of forensic areas of investigation of specific types or groups of crimes. First of all, the properties of a person that are manifested in the commission of a crime and that are reflected in the form of the consequences of the crime are criminologically significant. It is the identification and study of these consequences, and through them - the characteristics of the offender (in some cases the victim) is a priority in establishing the actual event of the crime.

It is described that from the point of view of formation of the criminological characteristic of crimes in the context of its elements - the identity of the criminal and consequences of a crime, the account of which emergence is connected with preparation and commission of a crime, postcriminal behavior is also important. In this context, it should be noted that the study of the identity of the offender is closely related to its implementation, i.e. the methods and means used by the offender to achieve the expected result. Therefore, in the next section we will talk about the method of committing a crime as an element of forensic characteristics and its connection with the consequences of the crime.

Key words: criminal identity, forensic characteristics, consequences of the crime, classification, result.